

VASTASELITYS POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE SALLAN KUNNAN LAUSUNNON JOHDOSTA

Viite: Sallan kaupunginhallituksen lausunto 27.8.2018

1. NEGATIIVISET MATKAILUVAIKUTUKSET

Toisin kuin Sallan kunnanhallituksen lausunnossa esitetään, Portin tuulivoimahankkeella olisi toteutuessaan erittäin negatiiviset matkailuvaikutukset Suomen matkailukeskuksen ja Kemijärven alueella. Metsäntutkimuslaitoksen METLAN julkaisema selvitys vuodelta 2012 (raportti 237: Selvitys matkailijoiden suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen. Tyrväinen-Järviluoma-Nikkola-Silvennoinen) tulee johtopäätökseen, että matkailualueen läheisyydessä sijaitseva tuulivoimapuisto voi vaikuttaa merkittävän haitallisesti luontomatkailuun. Tuulipuisto on omiaan vähentämään nimenomaan ulkomaisten matkailijoiden määrää. Ulkomaiset matkailijat arvioivat valtaosaltaan, että tuulipuisto toteutuessaan vähentää halukkuutta vierailla matkailualueella. Erityisesti kansainvälisille matkailijoille koskematon luonto on ensisijainen vetovoimatekijä ja tämä heijastuu suhtautumiseen tuulipuistoihin. Tämä pätee tietysti Kemijärven ja Suomen matkailuun (luonto-, vesistö- yms. matkailu). Tuulipuiston myötä visuaalinen maisema heikkenee, eli luonnonmaisema menetetään. Matkailijoiden kannalta keskeistä on, miten tuulipuisto ja sen rakenteet näkyvät esim. ohjelmalveluyrittäjien käyttämille reiteille. Erityisesti kansainvälisille matkailijoille Suomen koskematon luonto esim. juuri Lapissa on ensisijainen vetovoimatekijä, ja se heijastuu myös heidän suhtautumisessa tuulipuistoon. Vaikutukset ovat haitallisia niin aasialaisiin, keski-eurooppalaisiin, venäläisiin, kotimaisiin kuin muihinkin matkailijoihin. Suomen ja Kemijärven osalta venäläisten matkailijoiden osalta haittavaikutuksia voimistaa luonnollisesti rajanläheisyys. Tuulipuiston myötä menetetään suuri matkailijapotentiaali.

Kun otetaan huomioon em. tutkimustulokset haitallisista matkailuvaikutuksista ja arvioidaan vielä tarkemmin Portin tuulipuiston haitallisia vaikutuksia Suomen matkailukeskuksen ja sen ympäristössä olevan 300 lomamökin ja kahden hotellin toimintaan, voidaan tehdä seuraavat havainnot negatiivisista vaikutuksista:

- Tuulivoimapuisto tulee Kalliovaaran lähietäisyyteen, joka on Suomen alueen paras revontulimatkailun paikka.
- Kalliovaarassa kaupunki on juuri suorittanut metsän harvennusta, joka edistää näkyvyyttä (tuulipuisto ja revontulet).
- Kalliovaara sopii ns. revontulikotien eli katselu- ja majoituspaikkojen rakentamiseen.
- Portin tuulivoimalat tulevat dominoimaan luonnonmukaisen matkailun maisemaa ja muuttaa luonnonmaiseman teolliseksi maisemaksi haitallisella tavalla.
- Portin tuulivoimalat sijaitsevat Itä-Suomen huipulta katsoen juuri pohjoisessa revontulimaiseman edessä, eli yöllisten kelkkasafariasiakkaiden näköalan pilaajina.
- Haittavaikutuksia lisää se, että revontulimatkailu on vetonaula Keski-Euroopan ja Aasian suunnasta tuleville asiakkaille.
- Revontulimatkailu on paitsi Lapin myyntivaltti, niin myös Norjan ja Islannin myyntivaltti. Portin tuulipuisto on omiaan pilaamaan tämän matkailuvaltin Suomen matkailukeskuksessa ja johtaa matkailutulojen merkittävään laskuun.
- Kilpailevat matkanjärjestäjät Sallan alueella saavat Suomen matkailukeskuksen kustannuksella etuja tuomalla esiin sen tosiasian, että Portin tuulipuiston sijoituksella on merkittävää maisemaa ja matkailua pilaavaa vaikutusta Suomen matkailukeskuksen alueella.

Näin edellä esitetyn analyysin myötä Portin hankkeen haittavaikutukset ovat saaneet konkreettisen sisällön. Tämän johdosta kaava on kumottava lainvastaisena. Se perustuu puutteellisiin matkailuvaikutusten selvittämiseen ja arviointiin. Lisäksi kaava ei täytä yleiskaavan sisältövaatimuksia MRL 39 § osalta erityisesti siinä ei oteta huomioon kunnan ja Kemijärven kaupungin alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Kaava on omiaan aiheuttamaan kohtuutonta haittaa maanomistajille ja matkailuyrittäjille.

2. MATKAILUVAIKUTUSTEN SELVITTÄMISEN LAIMINLYÖNTI

Toisin kuin Sallan kunnanhallituksen lausunnossa väitetään, kaavatyön yhteydessä matkailuvaikutukset on selvitetty ja arvioitu täysin puutteellisesti. Tältä osin kaupunki viittaa edellä kohdassa 2. esitettyyn.

Tämän johdosta kaava on kumottava lainvastaisena. Se perustuu puutteellisiin matkailuvaikutusten selvittämiseen ja arviointiin.

3. MAISEMAVAIKUTUSTEN PUUTTEELLINEN/HARHAANJOHTAVA SELVITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Toisin kuin Sallan kunnanhallituksen lausunnossa esitetään, maisemavaikutusten analysointi ja havainnollistaminen on tehty puutteellisesti.

Sallan Portin tuulivoimaosayleiskaavan kuvasovitteiden luotettavuutta on syytä tarkastella huolella hallinto-oikeudessa. Kaupungin käsityksen mukaan voimaloiden näkyvyys saattaa kuvissa välittyä todellisuutta heikommin, eli voimalat saattaisivat näkyä huomattavasti paremmin tarkasteltaessa maisemaa juuri Suomutunturilta käsin.

Kaupunki yhtyy tältä osin Joutsijärven kyläyhdistyksen valituksessa esitettyyn.

Mikäli kuvasovitteet eivät ole asianmukaisia, on sen johdosta kaava kumottava lainvastaisena. Kaava perustuu puutteellisiin maisemavaikutusten selvittämiseen ja arviointiin.

Maisemavaikutusten puutteellisen selvittämisen, analysoinnin ja havainnollistamisen vuoksi kaava on kumottava lainvastaisena. Kaavatyö ei perustu riittäviin selvityksiin ja tosiasialliset maisemavaikutukset ovat tuhoisia etenkin matkailuelinkeinon kannalta.

4. KHO:2015:116 12.8.2015/2159

Korkein hallinto-oikeus vuosikirjaratkaisussaan ja hallinto-oikeus edeltävässä päätöksessään ovat katsoneet, että kunnanvaltuuston ratkaisu olla hyväksymättä maankäyttösopimuksen nojalla laadittua 10-15 voimalaa käsittävän tuulivoimahankkeen asemakaavaa ei ollut lainvastainen ratkaisu. Valtuusto ei ollut ylittänyt toimivaltaansa. Kuten kaupungin valituksessa jo todettiin, kyseinen Muonion Mielmukkavaaran tuulivoimahanke hylättiin mm. matkailuyrittäjien vastustuksen vuoksi. Oikeuden päätökset osoittavat, että tuulivoimayhtiöllä ei ole ehdotonta oikeutta saada toteuttaa tuulivoimahankkeita, mikäli ne tarkemman arvioinnin yhteydessä osoittautuvat haitallisiksi mm. matkailuelinkeinon kannalta.

5. VAIKUTUKSET POROTALOUTEEN SELVITTÄMÄTTÄ

Portin tuulivoimala-alue sijoittuu keskelle poronhoitoaluetta, porojen laitumia ja erotuspaikkoja. Alueella on runsaasti poronhoitoon liittyviä rakennelmia, poroaitoja yms.

Tuulivoimaloiden vaikutuksista eläimiin ja etenkin sorkkaeläimiin, hirviin ja poroihin, on tullut uusia tutkimustuloksia, jotka tulee ottaa huomioon ja selvittää. Esim. Ruotsista on saatavissa useita kokemusperäisiä selvityksiä tuulivoimaloiden vaikutuksista poroihin. Koska vaikutuksia ei ole selvitetty kaavan laadinnan yhteydessä, on laadittava YVA –menettely jonka yhteydessä asia tutkitaan.

Näiden vaikutusten puutteellisen selvittämisen ja arvioinnin vuoksi kaava on kumottava lainvastaisena.

6. LINNUSTOVAIKUTUSTEN SELVITTÄMINEN PUUTTEELLISTA

Kuten valituksessa jo todettiin, linnustoselvitykset ovat kaavan laadinnan yhteydessä jääneet ylimalkaisiksi. Poromiesten kertoman mukaan Portin tuulivoima-alueella Lehtovaarassa on suurten petolintujen reviireitä.

Esim. tiedossa on ja kartoitettukin, että alueen pohjoisosissa on asuttu kotkanpesä, jonka vuoksi tuulimyllyalue siirrettiin olennaisesti etelämmäksi kuin aiempi suunnitelma esitti. Täysin epävarmaa kuitenkin on, onko tuo etäisyys siltä riittävä kotkan turvalliselle elämiselle. Näiden vaikutusten puutteellisen selvittämisen ja arvioinnin vuoksi kaava on kumottava lainvastaisena.

7. MATKAILUN KEHITTÄMINEN

Itä-Lapin maakuntakaavassa on matkailun kehittämisalueeksi haluttu ottaa erityisesti Rovaniemi-Kemijärvi-Salla ja toisaalla Kemijärvi-Joutsijärvi-Suomu-Kuusamo pääväylästä. Toisin sanoen tämä reitti, johon Puhuri Oy:n tuulivoimalat sijoittuvat, on valittu matkailun kehittämisen ydinalueeksi, jonka helmi ja sydän ovat Suomutunturin matkailukeskus ja Kemijärven vesistö. Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n mukaan yleiskaavan sisältövaatimuksena on mm. kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytysten huomioonottaminen kaavaa laadittaessa. Edellä on monin tavoin osoitettu, että Portin tuulivoimahanke on omiaan tuottamaan merkittävää haittaa ja suoranaista tuhoa matkailuelinkeinoille. Tämän vuoksi kyseinen osayleiskaava on laadittu vastoin Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n sisältövaatimuksia. Kaava on kumottava lainvastaisena.

8. ITÄ-LAPIN MAAKUNTAKAAVA

Maakuntakaavassa kaavoittaja Lapin Liitto on pyrkinyt selvittämään ja osoittamaan tuulivoima-alueet siten, että tuulivoima-alueita ei sijoiteta Lapin matkailukeskusten välittömään läheisyyteen. Edelleen maakuntakaavassa pyritään suunnittelemaan ja selvittämään koko seutukunnan kannalta kaikkien tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutus paikallisiin olosuhteisiin.

Hankealueella on voimassa Itä-Lapin maakuntakaava, jonka Ympäristöministeriö vahvisti 26.10.2004. Portin tuulivoima-alue ei sisälly voimassa olevan maakuntakaavan tuulivoima-alueisiin.

Lapin Liitto käynnisti kesällä 2010 tuulivoimaselvitystyön, jossa kartoitetaan uutta tietoa maakunnan eteläisten osien rannikko- ja sisämaa-alueilta, eli Länsi-Lapista, Rovaniemeltä sekä Itä-Lapista.

Tuulivoimaselvityksen työn tavoitteena on ollut kartoittaa Lapin eteläisten osien parhaiten tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita, selvittää alueiden teknisiä ja ympäristöön liittyviä edellytyksiä tuulivoimarakentamiseen sekä laatia alueista kuvaukset, vertailut ja suosituksia jatkosuunnitteluun.

Sallan Portin aluetta ei ole niinkään tunnistettu tuulivoimaselvityksessä tuulivoima-alueeksi eikä se sisälly Lapin Liiton maakuntakaavan tuulivoima-alueiden selvityksen pohjalta merkittyihin tuulivoima-alueisiin.

Koska Portin hanketta ei ole huomioitu maakuntakaavassa, olisi kaavan laadinnan yhteydessä tullut laatia huomattavasti laajemmat selvitykset ja arvioinnit. Koska näin ei ole tehty, kaava ei perustu riittäviin selvityksiin ja on sen vuoksi kumottava lainvastaisena.

9. YVA -MENETTELYN TARPEELLISUUS

Toisin kuin Sallan kunnanhallituksen lausunnossa on esitetty, Sallan Portin tuulivoimahanke olisi edellyttänyt YVA -menettelyn läpikäynnin ennen kaavan laadinnan aloittamista.

Kaupungin valituksessa vaatimusta YVA -menettelyn tarpeesta perusteltiin sillä, että Portin kaavassa on käytetty ilmaisia, jotka vastaavat YVA -lainsäädännön kokorajan määrittelyä niille hankkeille, joilta hankeluettelon mukaan vaaditaan aina YVA -menettelyä (laitosten määrä vähintään 10 kpl tai kokonaisteho vähintään 30 MW). Käytännössä ja normaalissa kielenkäytössä tämä ilmaisu/määritelmä on sisällöllisesti ja merkitykseltään sama kuin ilmaisu enintään 30 MW. Kaupungin valitukseen liitetään esimerkkejä ELY -keskusten päätöksistä tuulivoimahankkeiden YVA -menettelyn tapauskohtaisesta soveltamisesta, joissa toiminnanharjoittajat ovat määritelleet hankkeensa enimmäistehon varmuudella alle hankerajan "vähintään 30 MW". Näin on tehty juuri sen vuoksi, ettei hankeraja 30 MW täytyisi.

Pohjois-Pohjanmaan ELY keskus on päätöksessään 5.11.2013 päättänyt, ettei Nivalan Hirsistönkankaan tuulipuistoon sovelleta YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 9 voimalaa yhteisteholtaan 27-29,7 MW (voimaloiden yksikkötehon ollessa 3 – 3,3 MW).

Samoin on Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus päätöksessään 28.10.2013 todennut, ettei Haapajärven Sauviinmäen tuulipuistoon sovelleta YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 9 voimalaa yhteisteholtaan 27-29,7 MW (voimaloiden yksikkötehon ollessa 3 – 3,3 MW).

Samoin on Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus päätöksessään 16.5.2012 todennut, ettei Puhuri Oy:n Pyhäjärven Vuotomäen tuulipuistoon sovelleta YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 8- 9 voimalaa kokonaistehon ollessa maksimissaan 29 MW (voimaloiden yksikkötehon ollessa 2 – 3,6 MW).

Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus on päätöksessään 16.5.2012 todennut, että Puhuri Oy:n Pyhäjoen Parhalahden tuulipuistoon sovelletaan YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 8- 9 voimalaa ja kokonaistehon ollessa maksimissaan 29 MW (voimaloiden yksikkötehon ollessa 2 – 3,6 MW). Syynä ratkaisuun päätöksessä mainitaan mm. se, ettei YVA -harkintapyyntöön ole liitetty ympäristöselvityksiä. Hankkeella voi olla haitallisia vaikutuksia mm. maisemaan, linnustoon, virkistyskäyttöön yms.

Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus on päätöksessään 13.1.2014 todennut, että Pyhäjoen Polusjärven tuulipuistoon sovelletaan YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 9 voimalaa ja yhteistehon ollessa 29,7 MW (voimaloiden yksikkötehon ollessa enintään 3,5 MW). Syynä ratkaisuun päätöksessä mainitaan lähistön muut tuulivoimahankkeet.

Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus on ratkaissut kolmen teholtaan sekä voimaloiden määrältään (4-9 kpl) ja tyypiltään (2,4 – 4,5 MW) samanlaisen tuulipuiston osalta, etteivät hankkeet ole YVA -menettelyn tarpeessa. Näille on yhteistä se, että hakija on ilmoittanut hankekuvauksessaan selvästi, ettei tuulipuiston koko/yhteenlaskettu teho/kokonaisteho ylitä 30 MW rajaa. (2.1.2013, 14.3.2013 ja 8.4.2013).

Pohjois-Pohjanmaan ELY -keskus on päätöksessään 22.5.2014 todennut Kalajoen Pirttinevan tuulipuistohankkeen edellyttävän YVA -menettelyä hankkeen käsittäessä 9 tuulivoimalaa ja tuulipuiston ollessa suuruudeltaan korkeintaan 30 MW. Päätöksen perusteluissa todetaan mm. "Hankekuvauksen mukaan tuulipuistohanke tulisi olemaan suuruudeltaan korkeintaan 30 MW. Jos hanke tulisi olemaan kokonaisteholtaan 30 MW tai sitä enemmän, hankkeessa sovelletaan YVA -menettelyä, eikä ELY -keskuksella ole harkintavaltaa."

Vastaavia ratkaisuja on eripuoilella Suomea.

Vakiintunut toiminnanharjoittajien ja ELY -keskusten noudattama hallintokäytäntö osoittaa, että jotta YVA -lainsäädännön hankeluettelon kokoraja tuulivoimahankkeiden osalta ei täytyisi, on hankkeen yhteistehon oltava alle 30 MW, esim. 29,9 MW. Mikäli tehoksi ilmoitetaan vähintään 30 MW, enintään 30 MW tai 30 MW, kyse on samasta asiasta ja YVA -menettely on vaadittava hankkeen osalta. Näin on myös käsillä olevassa Sallan Portin tapauksessa.

Koska YVA -menettelyä ei ole suoritettu hankkeelta joka yhteistehonsa vuoksi sitä edellyttäisi suoraan hankeluettelon perusteella ennen kaavan hyväksymistä, on kaavapäätös kumottava lainvastaisena.

Sallan Portin hanke olisi edellyttänyt YVA -menettelyn myös harkinnanvaraisena. Esim. vaikutusten arviointi petolinnustoon, porotalouteen, lepakkokantaan, kiinteistöjen arvoon, maisemaan, matkailuun Kemijärvellä ja ennen kaikkea Suomotunturin matkailukeskukseen olisi edellyttänyt YVA -menettelyn läpikäynnin. Tätä korostaa myös se, että Portin tuulivoimahanketta ei ole käsitelty maakuntakaavatasolla vaikka seudullista merkitystä omaavat 8-10 voimalan tuulivoimahankkeiden osalta niin olisi tullut tehdä. Koska näin ei ole menetelty, kaava on kumottava lainvastaisena.

Kemijärvellä 27.9.2018

Atte Rantanen
kaupunginjohtaja